

היום נלמד בעזרת ה':

נדריים דף טו

למדנו אתמול: אדם האומר 'קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר' לדעת רב יהודה אסור לו לישון היום מחשש שמא ישן למחר ואז יתברר שהיה אסור לו לישון אתמול ונמצא שעבר למפרע על הנדר שלו. אבל לדעת רב נחמן אין חוששים לכך. הגמרא מקשה על רב יהודה:

נתן קונם שאני ישן: למדנו במשנתנו שהאומר 'קונם (מה) שאני ישן' הרי זה בלא יחל דברו. הגמרא מבררת איך מדובר?

הרי כידוע שבועה שהיא אוסרת את האדם חלה על פעולות, אבל נדר שאוסר את החפץ לא חל על פעולות אלא רק על דבר ממשי. ואם כן לא יתכן שהוא אמר 'קונם שאני ישן' - על פעולת השינה, אלא הוא אמר 'קונם עיני בשינה' - שהוא נודר על העיניים שהם דבר ממשי.

ואי דלא יהב שיעורא: ובהכרח שהוא גם נתן שיעור כמה זמן הוא נודר שלא לישון, כי אם הוא נדר בלא הגבלה - הנדר לא חל כלל, מכיון שהוא נדר שאי אפשר לקיים אותו. וכמו שמצאנו לגבי שבועה, שהנשבע שלא ישן שלושה ימים שבועתו לא חלה, מכיון שאי אפשר לא לישון כל כך הרבה זמן, וממילא הרי זו 'שבעת שוא' ומלקין אותו על שעבר על הלאו של שבועת שוא.

אלא דאמר 'קונם עיני בשינה למחר': כלומר בהכרח שהוא קצב זמן סביר לחוסר השינה.

ואין לומר שהוא נדר בפשטות 'קונם עיני בשינה היום' כי בזה אין שום חידוש ולא היה לתנא צורך לכתוב זאת. אלא מדובר שהוא נדר על תנאי: 'קונם עיני בשינה מחר אם אני אישן היום'. ועל כך אמרה המשנה 'הרי זה בבל יחל דברו' - דהיינו שאסור לו לישון היום מחשש שמא הוא ישן מחר. זאת אומרת מכיון שאם הוא ישן היום יהיה אסור לו לישון מחר, לכן כבר אסור לו לישון היום כדי שיוכל לישון למחר.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

דחייה: **הא אמרת כל באיסוריה מזדהר**: גם זה לא יתכן, מכיון שבאמור (בתחילת העמוד) לאחר שחל הנדר אדם נזהר לקיים אותו, ולכן אם הוא ישן היום הוא יזהר למחר שלא לישון. ואם כן מותר לו לישון היום ואין לו לחשוש על מחר.

אלא פשיטא דאמר 'קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר': ועדיין אם הוא לא יישן היום - אין לו שום בעיה לישון למחר, אלא בהכרח מדובר שהוא ישן היום ועל זה אמרה המשנה שמכיון שהוא ישן היום עליו להיזהר לא לישון למחר, כי אז יתקיים נדרו ויתברר למפרע שהוא עבר על 'לא יחל דברו'.

הקושיא: מוכח שמותר לו לישון היום ולא חוששים שמא ישן גם למחר ויעבור למפרע על הנדר, אלא הוא יכול לישון ורק עליו להיזהר לא לישון מחר. קושיא על רב יהודה שאמר שאסור לו לישון היום?

תירוץ: **כי קתני דאי ניים**: באמת בכזה מקרה אסור לו לישון היום (כדעת רבי יהודה), אלא המשנה מדברת במקרה שהוא כבר עבר על האיסור (דרבנן) וישן היום, ועל כן עליו להיזהר לא לישון גם למחר כי אז יעבור בבל יחל דברו (דאורייתא).

רבינא אמר: אין ראייה מהמשנה למחלוקת של רב יהודה ורב נחמן, כי המשנה לא מדברת כלל באופן שהוא אמר 'קונם עיני בשינה', אלא הוא אמר כלשון המשנה 'קונם (מה) שאני ישן (היום)' שאמנם אינו אסור מדאורייתא כי זהו נדר שאין בו ממש, אבל הוא כן אסור מדרבנן כי מדרבנן גם נדר שאין בו ממש צריך לקיימו. [ולכן לא כתבה המשנה שאם נדר הוא 'אסור' כמו שכתבה בשאר המקומות - כי אינו אסור מדאורייתא, אלא 'הרי זה בלא יחל דברו' כלומר אסור מדרבנן משום הלאו של לא יחל דברו].

קושיא: ומי איכא 'בל יחל' מדרבנן?: תירוץ: כן. והגמרא מביאה לכך ראייה.

הגמרא מקשה על רב יהודה:

תנן שאת נהנית לי עד הפסח: בעל שאמר לאשתו לאחר חג הסוכות 'קונם מה שאת נהנית משלי עד הפסח - אם תלכי לבית אביך עד חג הסוכות'. אם הלכה האישה לפני חג הפסח היא אסורה להנות משל בעלה עד הפסח.

מדיוקת הגמרא: דוקא אם היא הלכה לפני הפסח שהיא כבר קיימה את התנאי - היא אסורה להנות ממנו, כי הנדר חל. אבל כל עוד היא לא הלכה לבית אביה לפני הפסח -

היא מותרת להינות משל בעלה עד הפסח. וכלומר שאנו לא חוששים שמא לאחר שהיא תהנה לפני הפסח, היא תלך לבית אביה לאחר הפסח, ונמצא למפרע שהיא עברה על הנדר כשנהנתה לפני הפסח. קושיא על רב יהודה שכן חשש באופן דומה ואסר לישון היום מחשש שמא ישן מחר?

תירוץ: הלכה לפני הפסח אסורה ולוקה: כוונת המשנה לומר שאם הלכה לפני הפסח ולאחר מכן נהנתה משל בעלה - היא עברה על לאו של בל יחל והיא מקבלת מלקות. אבל אם היא לא הלכה לפני הפסח - אמנם היא אסורה להינות מחשש שמא תלך לאחר הפסח, אך כל עוד לא הלכה אינה לוקה על כך כמובן.

קושיא: אימא סיפא: של אותה המשנה: אם הלכה לבית אביה לאחר הפסח - עברה על בל יחל דברו.

והרי אם אמרנו שאסור לה להנות לפני הפסח מחשש שמא תלך לאחר הפסח - אם הלכה לאחר הפסח אינה עוברת בכלום? אלא בהכרח שמותר לה להינות לפני הפסח, ולכן אם הלכה לאחר הפסח היא עוברת על בל יחל. תיובתא על רב יהודה שלדעתו אסור לה להינות לפני הפסח?

תירוץ: כוונת המשנה שאם היא נהנתה לפני הפסח - למרות האיסור - והלכה לבית אביה לאחר הפסח היא עברה על בל יחל.

קושיא נוספת על רבי יהודה:

תנן שאת נהנית לי עד החג: בעל שאמר לאשתו לאחר חג הסוכות 'קונם מה שאת נהנית משלי עד חג הסוכות - אם תלכי לבית אביך עד חג הפסח'. אם הלכה האישה לפני חג הפסח היא אסורה להנות משל בעלה עד חג הסוכות, אבל היא מותרת ללכת לבית אביה לאחר הפסח [החידוש בדבר שרבנן לא אוסרים עליה ללכת לבית אביה כדי שתזכור שהיא אסורה להינות משל בעלה עד החג].

מדייקת הגמרא: דוקא אם היא הלכה לפני הפסח שהיא כבר קיימה את התנאי - היא אסורה להנות ממנו כי הנדר חל. אבל כל עוד היא לא הלכה לבית אביה לפני הפסח - היא מותרת להינות משל בעלה לפני הפסח. וכלומר שאנו לא חוששים שמא לאחר שהיא תהנה לפני הפסח, היא תלך לבית אביה, ונמצא למפרע שהיא עברה על הנדר כשנהנתה לפני הפסח. קושיא על רב יהודה שכן חשש באופן דומה ואסר לישון היום מחשש שמא ישן מחר?

רבא מתרץ כנ"ל: כוונת המשנה שאם הלכה לפני הפסח ולאחר מכן נהנתה משל בעלה - היא עברה על הלאו והיא מקבלת מלקות. אבל אם היא לא הלכה לפני הפסח אמנם היא אסורה להינות מחשש שמא תלך לאחר הפסח אך אינה לוקה.

קושיא נוספת על רב יהודה:

מיתיבי 'כבר זו עלי היום': האומר 'קונם כיכר זו עלי היום אם אלך למקום פלוני מחר' אם אכל את הככר הרי זה ב'בל ילך'. לכאורה מוכח שמותר לו לאכול ולכן כתב התנא שאסור לו ללכת למחר כדי שלא יעבור על הנדר?

תירוץ: המשנה כתבה דוקא לשון 'אכל' בדיעבד - אם עבר על האיסור לאכול ואכל - למחר אסור לו ללכת.

קושיא: הלך הרי זה בבל יחל דברו: זו הסיפא של הברייתא הנ"ל. הקושיא: 'מהלך' לא! כלומר אם אסור לו לאכול מדוע כתב התנא שאם הלך הרי הוא בבל יחל, והרי הוא לא אכל אתמול את הככר ואם כן מותר לו ללכת היום, ואדרבא מדוע לא כתב התנא 'מהלך' (למחר, כי) אינו בבל יחל? אלא מוכח שמותר לו לאכול היום ורק אסור לו ללכת למחר?

תירוץ: התנא כתב את הלשון 'הלך' אגב הרישא 'אכל', כלומר הוא המשיך את הסיטואציה של אדם שעבר ואכל שאם גם עבר והלך הוא עבר על 'בל יחל'. אבל באמת היה יכול התנא לומר שמותר לנודר בלשון זו ללכת כי אסור לו לאכול.

*

והא משתעבד לה: הרי הבעל משועבד לאישה לתשמיש, ואיך הוא יכול לאסור את עצמו בענין זה עליה, והרי זה כמו אדם שאוסר את נכסיו של חבירו על חבירו שאין לו רשות לעשות זאת?

באומר הנאת תשמיש עלי: הוא לא אסר את עצמו עליה, אלא הוא אסר אותה עליו - כלומר את הנאת התשמיש ממנה. ואת זה הוא יכול לעשות וכמו שמצינו בדברי רב כהנא:

תשמישי עליך: אישה שנדרה על בעלה מלשמש עימה - כופין אותה לשמש איתו כי היא משועבדת לו. אבל אם היא נדרה את הנאת תשמישו עליה - הנדר חל כי אדם יכול לאסור את עצמו, וממילא אי אפשר 'להאכיל' אותה דברים האסורים לה.

*

משנה: שבועה שאיני ישן: האומר 'שבועה שאיני ישן' (זמן סביר) - אסור לו לישון. אפילו שהוא אסר על עצמו דבר שאין בו ממש - מכיון שהוא נשבע, ושבועה חלה גם על דבר שאין בו ממש. (כי השבועה אוסרת את האדם ולא את החפץ ולכן היא יכולה לאסור גם פעולות של האדם).

קרבן לא אוכל לך: הנודר כן - מותר לו לאכול מחבירו, מכיון שהוא אמר שקרבן יהא מה שהוא לא יאכל מחבירו.

הא קרבן שאוכל לך: כוונתו להישבע בחיי הקרבן שלא יאכל מחבירו, ואין שבועה חלה אלא רק בשם ה'.

לא קרבן לא אוכל לך: אין זה נדר, כי הוא אמר שלא יהא קרבן מה שהוא לא יאכל. ומשנתנו כדעת רבי מאיר שלא סובר 'מכלל לאו אתה שומע הן' (שאז היו דבריו מתפרשים: אבל כן יהא קרבן מה שכן אוכל משלך).

[גירסת הר"ן 'לקרבן' (בניקוד פתח) לא אוכל לך' - והמשמעות היא 'לא קרבן' כנ"ל].